

Araştırma Makalesi

Künye: Sağın, A E. & Güllü, M. (2020). Suriyeli öğrencilerin okula uyum süreci; sportif etkinliklerin rolü, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 22(3).

SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN OKULA UYUM SÜRECİ; SPORTİF ETKİNLİKLERİN ROLÜ

Ahmet Enes SAĞIN¹, Mehmet GÜLLÜ²

ÖZ

Suriye’de meydana gelen iç savaş sonrasında yoğun bir göç ortaya çıkmış, 4 milyona yakın Suriyeli göçmen Türkiye’ye gelmiştir. Ülkemize gelen bu göçmenlerin büyük bir çoğunluğu 18 yaşın altında ve 1 milyonu aşkını da okul çağındadır. İlk zamanlar büyük bir çoğunluğu eğitimini Geçici Eğitim Merkezleri’nde (GEM) almaktaydı. Ancak son zamanlarda entegrasyon, dil problemi, nitelikli eğitim sorunu gibi nedenlerden dolayı 500 bini aşkın Suriyeli öğrenci devlet okullarına devam etmek durumunda kalmıştır. İlgili sayılar göz önüne alındığında bu çocukların nasıl uyum sağlayacakları ve alacakları eğitim yolları açık şekilde Türkiye için oldukça derin etkilere neden olacaktır. Bu noktada göçmen öğrencilerin ülkenin eğitim sistemine ve sosyal yapısına entegre olması oldukça önemlidir. Verilecek olan nitelikli eğitim yoluyla ilerleyen süreçte çocuklar ülkenin sosyal, kültürel ve iktisadi yaşamına dahil olma imkânı bulacak ve bu şekilde uyumu kolaylaşacaktır. Ayrıca eğitim bütünlüğü içerisinde göçmen çocukların buldukları ortama uyum sağlamaları ve duygusal, sosyal ve toplumsal açıdan kendilerini geliştirmeleri adına süreci rahatlatacak önemli bir sosyal olgu da spordur. Spor farklı toplumlarda yer alan kişilerin kaynaşmasını, sosyalleşmesini, dayanışma ve işbirliğini geliştirme noktasında olumlu bir etkiye sahip olabilmektedir. Bu derlemenin amacı alanyazında göçmen çocukların eğitim sistemine ve okula uyum sürecinde sportif etkinliklerin etkisinin incelendiği çalışmaların gözden geçirilmesi ve bütüncül olarak ortaya konulmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Mülteci, Kültürlerarası İletişim, Entegrasyon, Sosyalleşme ve Spor

SYRIAN STUDENTS 'ADAPTATION TO SCHOOL; THE ROLE OF SPORTS ACTIVITIES

ABSTRACT

After the civil war occurred in Syria, an intensive migration broke out so nearly four million Syrian immigrants have come to Turkey. Most of these immigrants are under 18 years old and more than one million of them are at the school age. At first, most of them had education at “Temporary Education Centers” On the other hand, because of the integration, language problem, and qualified education issue, more than five hundred thousand Syrian students had to go to state schools in Turkey. Taking into consideration of these numbers, it is going to effect deeply Turkey that how these students are going to adapt here and how they are going to get there education. At this point, it is rather important that immigrant students should be integrated into our educational system and social structure. These children are going to have opportunities for getting involved in social, cultural and economical life in Turkey through qualified educational opportunities which is going to be given and so their adaptation will easier in this way. Furthermore, sport is an another fact, which is going to ease this process, that immigrant children can adapt here and improve themselves socially and sensually. Sport can have a positive impact on the people who come from different countries, at the point of development of their adaptation to the new culture, their socialization, cooperation and association. The aim of this review is to review and present the studies in which the process of adaptation of immigrant children to the education system and school and the effects of sports activities in this process are examined.

Keywords: Immigrants, Refugee, Intercultural Communication, Integration, Socialization and Sport.

¹MEB, Gaziantep.

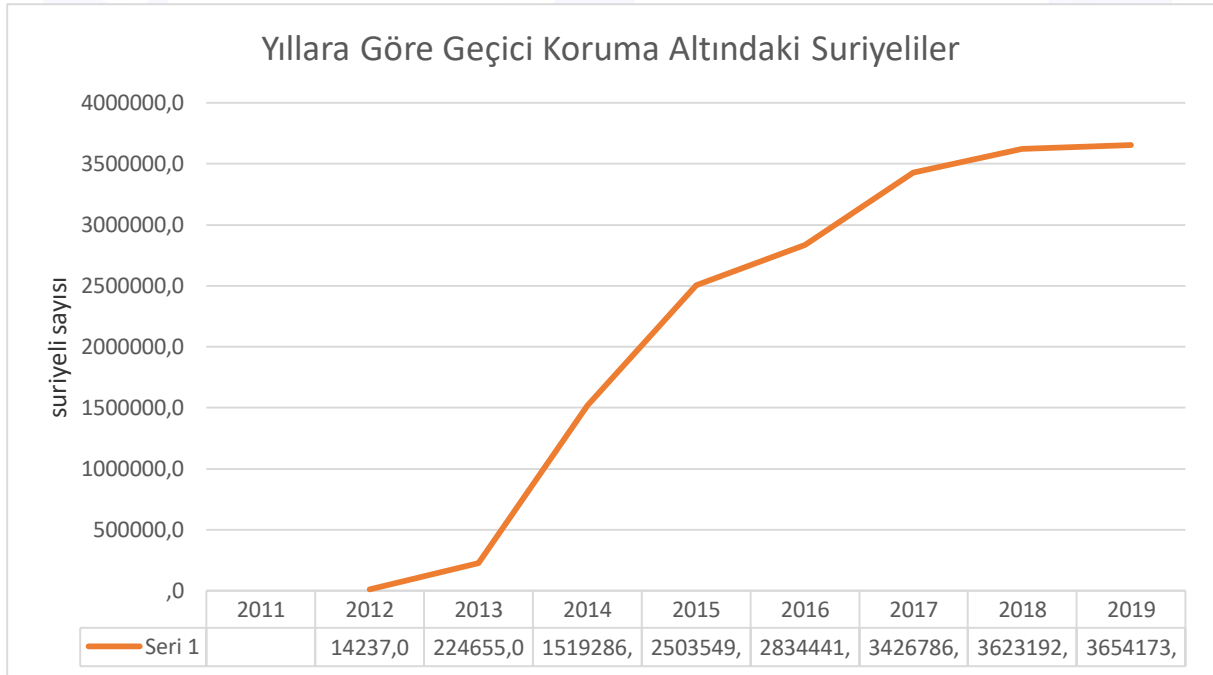
0000-0002-4243-8276

² İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Malatya.

0000-0002-0930-7178

GİRİŞ

Başta güvenlik kaygısı ve ekonomik nedenler olmak üzere insanlar buldukları yerlerden kitleler halinde başka yerlere gitmek zorunda kalmışlardır. Yıllardan beri insanoğlunun gündeminden bir türlü çıkartamadığı konu olan göç sadece basit bir yer değiştirme (Şahin ve Aydemir, 2018) veya sadece sosyo-politik bir olgu değildir (Borjas, 1994). Göç, 2000’li yıllardan beri dünya için artarak gündem olmaya devam etmektedir. Güllüpınar (2012), göçü; kişinin ekonomik, siyasal ve toplumsal nedenlerden kaynaklı olarak bireysel veya kitlesel olarak yaşadığı yeri değiştirmesi şeklinde ifade etmektedir. Özellikle 2010’da Kuzey Afrika’da başlayan Arap baharı olarak adlandırılan süreç öncelikle yakın coğrafyayı ardından tüm dünyayı etkilemiştir (Ekici ve Tuncel, 2015). 2011 yılında Türkiye’nin sınır komşusu olan Suriye’de başlayan iç savaş sonucunda Suriyeliler başta Türkiye olmak üzere farklı ülkelere göç etmek zorunda kalmış ve sonucunda Türkiye bu süreçten yoğun bir şekilde etkilenmiştir. Günümüzde Türkiye’nin 3,5 milyonu aşmış durumda olan Suriyelilere ev sahipliği yapması ve bu sürecin devam ediyor olması Türkiye’yi tüm dünyada en fazla sığınmacı barındıran ve milli gelire oranla en fazla yardım eden ülke durumuna getirmiştir. Bu durumun ortaya çıkardığı sonuçların irdelenmesi gerekir (Saklan, 2018). Çünkü göçle birlikte toplumsal, iktisadi, kültürel alanlar etkilenir (Noyon, 2017). Bu alanların Türkiye’ye gelen sığınmacı sayısı (bknz. şekil 1) düşünüldüğünde etkilenmesi kaçınılmaz bir durumdur.

Şekil 1. Yıllara Göre Ülkemizde Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Bakıldığı zaman Suriye’de kısa bir zaman diliminde iç savaşın son bularak yerini barış ve huzura bırakması zor bir ihtimal olarak görünmektedir. Suriyelilerin uzun bir süre daha Türkiye’de kalması kuvvetle muhtemeldir. Buradan yola çıkarak yapılması gereken, bu durumun Türkiye için kısa ve uzun vadede oluşturabileceği sorunlara çözüm yolu bulmaktır. Yurtdışında göç ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında daha çok sosyal bütünleşme, yabancı entegrasyonu, uyum, yabancı düşmanlığı gibi başlıklar ön plana çıkarken ülkemizde yapılan çalışmalarda göç ile ilgili tanım, kuram ve kavramlarla ilgili çerçevenin açıklanmasına odaklanılmıştır (Özmete, Yıldırım ve Duru, 2018).

2011 yılından bu yana sürmekte olan savaşta en çok etkilenen kesim şüphesiz çocuklardır. Çocukların yaşamları, sağlıkları, eğitimleri risk altındadır (UNICEF, 2019). Türkiye’de 2019 yılı itibariyle okula kayıtlı 645 bin çocuk bulunurken 400 bin çocuğun kaydı bulunmamaktadır bkzn. Tablo 1). Okula gitmeyen Suriyeli öğrencilerin de sisteme dâhil olmasıyla birlikte mevcut durumda devam eden sorunların daha da artma durumu söz konusudur (Erdem, Kaya ve Yılmaz, 2017). Milli Eğitim Bakanlığı Suriyeli sığınmacıların okula gitmeleri ve devam etmeleri adına çeşitli çalışmalar yaparak süreci desteklemektedir. Çünkü sığınmacıların ve çocukların hakları yapılan uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde de belirtildiği üzere eğitim almaları çocukların en temel hakkıdır (UNICEF, 2004). Ülkemize iltica eden veya farklı bir ülkeye gitmek için ülkemizde ikamet talebinde bulunan münferit yabancılar ile toplu bir şekilde sığınmak amacıyla ülke sınırlarına gelen yabancılar ve oluşabilecek nüfus hareketlerine karşı uygulanacak usul ve esaslar hakkında belirtilen yönetmeliğin 27 maddesinin (2015) “Mülteci ve sığınmacıların ülkemizde kalacakları süre ile sınırlı olarak öğrenim görmeleri ve çalışmaları genel hükümlere bağlıdır.” hükümleri gereği sığınmacı çocuklar için eğitim alma hakları sağlanmaktadır (MEB, 2016).

Tablo 1. Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
0-4	282.154	263.371	545.525
5-9	255.176	240.262	495.438
10-14	200.052	185.306	385.358
15-18	150.830	123.421	274.251
19-24	321.159	229.987	551.146
25-29	206.155	146.721	352.876
30-34	169.855	124.591	294.446
35-39	120.110	94.797	214.907

40-44	79.267	70.024	149.291
45-49	58.744	55.916	114.660
50-54	47.465	45.441	92.906
55-59	33.056	33.347	66.403
60-64	23.066	23.767	46.833
65-69	15.141	15.769	30.910
70-74	8.509	9.162	17.671
75-79	4.718	5.937	10.655
80-84	2.621	3.271	5.892
85-89	1.421	1.876	3.297
90+	758	950	1.708
TOPLAM	1.980.257	1.673.916	3.654.173

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2019).

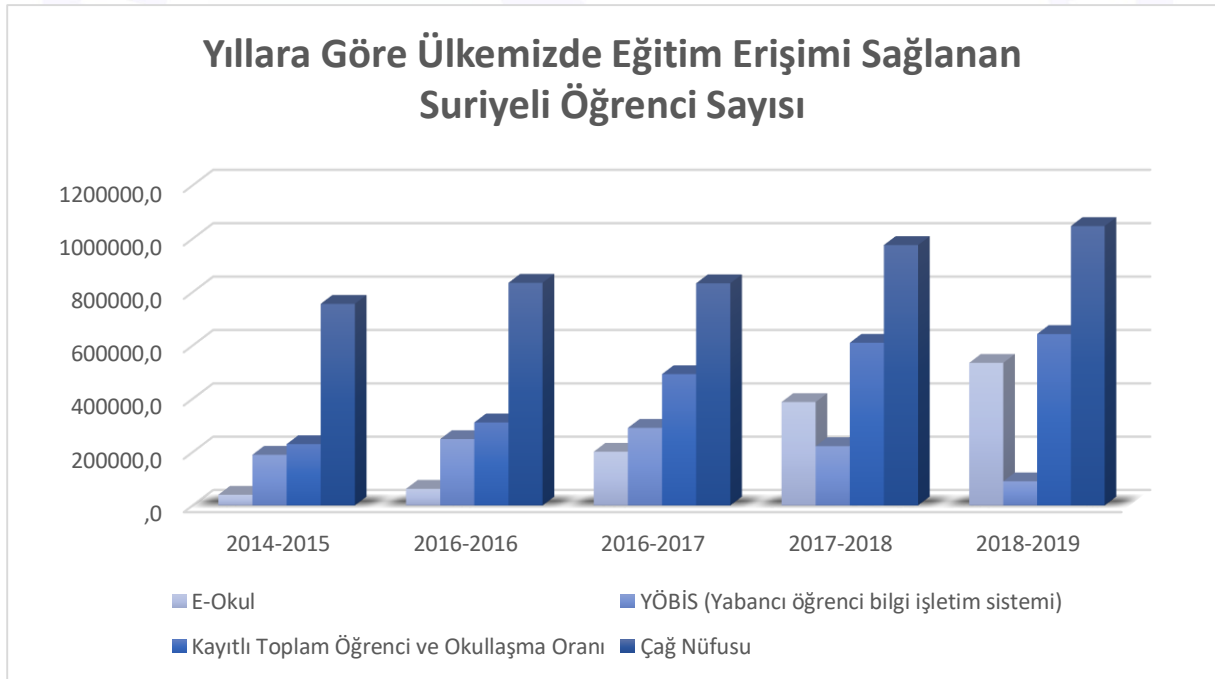
Tüm toplumlarda olmakla birlikte göçmen toplumunda da en kırılgan en zayıf ve en yüksek risk grubunu çocuklar oluşturur (Emin, 2019). Yapılan çalışmalar; göçmen çocukların travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, davranış bozukluğu ve madde bağımlılığından kaynaklanan sorunlar yaşadığını ortaya koymaktadır (Lustig ark. 2004; Koehler ve Schneider, 2019; Safi Keykaleh, Jahangiri ve Tabatabaie, 2017; Stevens ve Vollebergh, 2008). Diğer taraftan, göçmen çocuklar için göç edilen toplumun eğitim sistemine ve sosyal yapısına adapte olmak oldukça zor bir süreçtir. Ancak verilecek nitelikli bir eğitim hem çocuğun kendisine hem de topluma fayda getirecektir. Eğitim yoluyla ülkenin sosyal, kültürel ve iktisadi yaşamına dahil olma imkanı bulacak ve bu şekilde uyumu kolaylaşacaktır (Emin, 2019).

Diğer taraftan eğitim bütünlüğü içerisinde göçmen çocukların bulunduğu ortama adapte olup duygusal, sosyal ve toplumsal açıdan kendisini geliştirmesine imkan sağlayan önemli bir sosyal olgu da spordur. Üstelik sporda tek taraflı olmayan bir etkileşim söz konusu olduğundan bireylerin kaynaşma sürecini de kısaltan önemli bir güçtür. Modern toplumlarda genellikle spor, kolektif bir etkinlik olarak göz önünde bulundurulduğunda sportif etkinlikler vasıtasıyla spor ile ilgilenen bireyler farklı insan gruplarıyla sosyal ilişkiye girerler. Spor kişiyi kendi dünyasından kurtulmasını sağlayarak farklı ortamlarda farklı kişilerle iletişim kurarak onların duygu ve düşüncelerinden, inançlarından etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlamaktadır (Küçük ve Koç, 2004). Aktif spor yapan, ders dışı sportif etkinliklere katılan, okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin kendilerini psikolojik olarak daha iyi hissetmelerinin yanında (Biddle, vd., 2001) okula karşı da olumlu bir duygu geliştirebildiğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Arıkan, 2019; Serbest, 2019; Yanık, 2018). Aynı zamanda spor ile birlikte özellikle

göçmen çocuklarda bir sosyalleşme sağlanabilir. Çünkü sportif faaliyetlerle çocuğun anti-sosyal davranışlar sergilemesinin önüne geçilebilir (Morris, Sallybanks, Willis ve Makkai, 2003).

Göçmenlerin Eğitim Sistemine Uyum Süreci

2018-19 eğitim-öğretim yılı itibariyle geçici koruma altında olan 1.047.536 (2018 Eylül verisi) Suriyeli çocuğun, 645 bini devlet okullarına ve geçici eğitim merkezlerine kaydı yapılmıştır. Geçmiş yıllara benzer olarak kayıt oranı açısından ilkokuldaki çocuklar için %96, okullaşma oranı açısından ortaokuldaki göçmen çocuklar için %55, ortaöğretim düzeyinde ise %24'tür (UNHCR, 2019). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 2018 Eylül ayı itibariyle Geçici Eğitim Merkezleri dışında, MEB'e bağlı resmi okullarda kitlesel göç ile ülkemize gelmiş olan 55.026 Iraklı, 476.560 Suriyeli toplam 531.586 öğrenci Türkçe müfredat ile eğitim almaktadır. 19 ilde 215 geçici eğitim merkezinde ise tamamı Suriyeli olan 96.841 öğrenci Türkçe öğretimi temel olmak kaydıyla yoğun bir şekilde eğitim görmektedir (MEB, 2018).

Şekil 2. Yıllar içerisinde ülkemizde eğitime erişimi sağlanan Suriyeli öğrenci sayısı

Ülkemizde Suriyelilerin entegrasyonunda pek çok alanda politikalar üretilmekte ve yürütülmeye çalışılmaktadır. Kısa zaman dilimi içerisinde gitmeyeceği anlaşılan Suriyelilerin Türkiye'yi uzun vadeli politika arayışına mecbur bırakmıştır. Coşkun ve Emin'e (2016) göre Suriyelilerin Türkiye'ye entegrasyonu ve kazanımları noktasında süreci oluşturan en kritik alan

hiç şüphe yok ki eğitimidir. Çünkü ülkemizdeki Suriyelilerin çoğunluğunu çocuk ve gençler oluşturmaktadır. Eğitime ihtiyacı olan 1 milyonu aşkın Suriyeli öğrenci göz önüne alındığında eğitimde uzun vadeli politika yapma gereği kaçınılmaz bir olgudur. Bu nedenle tam olarak istikrarlı bir politika olmamakla birlikte 2012 yılından itibaren Suriyelilerin eğitimiyle ilgili yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Ayrıca ilk defa 2015-2019 MEB Strateji Planında mültecilerin eğitime yönelik planlamalar yapılmıştır (MEB, 2015) Bu planda yer alan Suriyelilerle ilgili stratejiler şunlardır:

- *“Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların da buldukları sürece eğitim görmelerini sağlamak üzere bu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.”*

- *“Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların denklik işlemlerinde yaşanan sorunların giderilmesi ve bu alanda eğitime ilişkin yaşanan genel sıkıntıların bertaraf edilmesi için uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde çalışmalar yapılacaktır.”*

Okumak amacıyla farklı bir ülkeye giden öğrencinin süreçte karşılaştığı birçok problem olabilmektedir. Çalışmalarda gittikleri toplumun dilini bilmeyen öğrencilerin gerek akademik gerekse sosyo-kültürel açıdan büyük sıkıntılar yaşadığını göstermektedir (Mori, 2000; Smith ve Khawaja, 2011). Kimberly, Ehntholt ve Yule'nun (2006) İngiltere'de yaptığı çalışmada savaş ve şiddet sonrası travmatik olaylar yaşayan mülteci çocukların depresyon, endişe, keder gibi duyguları yoğun olarak yaşadığını ortaya koymaktadır. Mülteci çocukların göç ettikleri topluma uyumları noktasında zorluk yaşadıkları süreçte ötekileştirilip dışlandıkları belirtilmektedir (Birman, Trickett ve Vinokurov, 2002).

Göçmen öğrencilerin entegrasyon noktasında özellikle devlet okullarında birtakım zorluklar yaşanmaktadır. İlk olarak öğrencilerin kayıt sürecinde idareciler isteksiz davranmaktadır. Ardından öğrenciler, veliler, öğretmenler göçmen çocukları kabullenmemekte ötekileştirip dışlamaktadır. Bu gibi durumlar da olumsuz tavır ve davranışlara, neden olabilmektedir (Coşkun ve Emin, 2016). Ülkemizde Suriyeli öğrenciler Türk kültürüne uyum, okul yaşantıları, arkadaşlık ilişkileri, akademik başarı durumları gibi çeşitli problemlerin yanında (Erdem, Kaya ve Yılmaz, 2017) barınma, beslenme, temizlik gibi ihtiyaçlar noktasında da sıkıntı yaşamaktadır (Uzun, ve Bütün, 2016). Aynı zamanda göçmen çocukların göç ettikleri toplumun dilini bilmemesi çok ciddi bir problemdir (Oh, ve Stouwe, 2008; Uzun ve Bütün, 2016; Levent ve Çayak, 2017; Entzinger ve Biezeveld 2003). Çünkü bu durum gerek duyuşsal

gerek akademik olarak var olan sorunu daha da artırmaktadır (Karaağaç ve Güvenç, 2018). Suriyeli öğrencilerin karşılaşmış oldukları zorluklar onların eğitim sistemine dahil edilmesini zorlaştırmasının yanında okul iklimine yabancılaştırarak eğitim öğretimden uzak kalmasına yol açabilir. Ancak okullar çocuk ve genç göçmenlere en etkili bir biçimde hizmet sunan sistem olmalıdır. Çocukların okula ait olması ve okula bağlanması göçmenler üzerinde birçok olumlu davranışın ortaya çıkmasına etki edebilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 76 Somalili ergenden oluşan bir örnekte okula ait olma ve psikososyal uyum konularını incelediği çalışmada, mülteci öğrencilerin okula ait olma hissi düşük depresyon ve yüksek öz-yeterlikle ilişkilendirilmiştir (Kia-Keating ve Ellis, 2007). Bu yüzden Milli Eğitim Bakanlığı 2016 yılından beri kademeli olarak Geçici Eğitim Merkezlerini kapatarak (MEB, 2018) Suriyelileri eğitim sistemine tam olarak entegre etmek amacıyla Türkçe eğitim veren devlet okullarına kayıt almalarını sağlamaktadır. Farklı ve yeni bir topluma dahil olan Suriyeli öğrenciler eğitim ve okullaşmayla birlikte topluma entegrasyon noktasında zorlu olan sürecin kolaylaşabileceği düşünülmektedir.

Suriyelilerin Eğitime ve Topluma Uyum Sürecinde Beden Eğitimi ve Sporum

Etkisi

Suriyeli göçmenler ülkelerini kendi istekleri dışında savaşa bağlı olarak terk etmek durumunda kalmışlardır. Bu süreçte gittikleri toplumda karşılaştıkları sıkıntılara ek olarak göç öncesinde ve göç sırasında yaşamış oldukları sıkıntılarda eklenince travmatik olayların ortaya çıkması muhtemeldir (Olliff, 2008). Birçok göçmen evlerini terk etmeden önce tecavüz, işkence, savaş, hapis, cinayet, fiziksel yaralanma gibi olaylar yaşamakta veya tanık olmaktadır. Bu olaylar travmatik olarak tanımlanabilir ve sonrasında göçmenler travmaya bağlı olarak sıkıntılar yaşayabilir (Thulesius ve Håkansson, 1999). Nitekim göçmenlerin büyük çoğunluğu kaygı ve depresyon yaşamakta (Carey-Wood, ark., 1995), zihinsel olarak sağlıkları zarar görmekte (Chen, vd., 2017) ve hatta travma sonrası stres bozukluğu yaşama olasılığı, aynı ülkede yaşayan genel nüfusa göre yaklaşık 10 kat daha fazla olabilmektedir (Fazel, Wheeler ve Danesh, 2005). Üstelik eğitim çağında olan çocukların buldukları ülkenin eğitim sistemine ve sosyo-kültürel yapısına uyum sağlamaları son derece önemliyken, bu süreçte yetişkinlere nazaran çocuklar çok daha fazla etkilenebilmektedir (Boyden, 2002). Eğitim çağındaki göçmen çocukların sıkıntılı ve zor dönemlerini aşması için kendi çabalarının yanında, dışardan da sürecin desteklenmesi gerekir. Kanu (2009) ve Giavrimis, Konstantinou ve Hatzichristou (2003); göçmen öğrencilerin okul ortamında daha fazla istişare ve desteğe ihtiyacı olduğunu, karşılaştıkları akademik, ekonomik ve psikososyal zorlukların okulla bütünleşme ve sorunlarla

başta çıkma yeteneklerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmekte ve bu sorunların çözümünde eğitim sistemi içerisinde alternatif bir modelin oluşturulması gerektiğini önermektedir. Böyle bir ortamda önemli bir katkı sağlayacak sosyal olgulardan biri de şüphesiz beden eğitimi ve sportif etkinliklerdir.

Beden eğitimi sadece bedensel olarak bir gelişim sağlamaz aynı zamanda sosyal, duygusal ve zihinsel olarak da olumlu bir değişim ve gelişim meydana getirebilir (Tamer ve Pulur, 2011). Bunun yanında fiziksel etkinlikler ve spor yoluyla kazanılan davranışların sosyal hayatta benzeri durumlara aktarılabilmesi (Çamlıyer ve Çamlıyer, 1997) bu faaliyetlerin göçmen çocuklara önemli katkılar sağlayabilme ihtimalini ortaya koymaktadır. İnal'a (1998) göre de beden eğitimi ve sportif etkinlikler; farklı toplumlarda yer alan kişilerin kaynaşmasını sağlar, sosyalleşme sürecini hızlandırır, gruplar arası etkinliklerle bireyler arası dayanışma ve işbirliğini geliştirir. Spor yeni bir toplumla özdeşleşmeye, yabancı olunan bu topluluğa uyum sağlamaya ve olumsuz düşünülen sosyal yapıyla başa çıkmaya çalışan kişilerin aidiyet duyguları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilmektedir (Spaaij, 2015; Donnelly ve Coakley, 2002; Stone, 2018).

Okul Çağındaki Çocuklar İçin Beden Eğitimi ve Sporun Birleştirici Gücü

Spor en etkili serbest zaman etkinliklerinden biridir. Özellikle gençler arasında akran iletişimi için fırsatlar yaratmaktadır. Spor sırasında gerçekleşen etkileşimler kurallara ve adil oyuna dayanırsa akranlar arasında saygılı bir ilişkiyi kolaylaştırabilir (Schwier, 1998; Akt. Makarova ve Herzog 2014). Zaten spor faaliyetlerinin evrensel bir dili olmasından dolayı kültürlerarası etkileşim sürecini de basitleştirebilir.

Yapılan çalışmalarda sporun bütünleştirici bir gücü ve rolü olduğu (Coalter, 2013; Hatzigeorgiadis vd., 2013) sosyal entegrasyonu kolaylaştırmaya katkı sağladığı (Hatzigeorgiadis vd., 2013; Müller, Zoonen ve Roode, 2008; Walseth, Fasting, 2004) gibi sonuçlarının yanında elbette aksi yönde katılımcıların sporu bırakmalarına yol açabilecek sosyal dışlanma, ırkçılık ve kültürel dirence maruz bırakma gibi ters etkileri de olabilir (Bradbury, 2011; Burdsey, 2006). Bu durumu Hoffmann, (2002) "*sportif faaliyetler bütünleştirici değildir; daha doğrusu içinde bulunulan koşullar birleştirici güçlerini belirler*" şeklinde ifade etmektedir. Elling, Knop ve Knoppers (2001) ise spor faaliyetleri, katılım için yapıcı ve evrensel kurallara dayanmaları halinde, akranlar arasında kültürlerarası temasların sık ve olumlu olmasını sağlayacağını belirtmektedir.

Göçmen çocuklar için günlük yaşam içerisinde spor önemli bir rol oynamaktadır (Müller, Zoonen ve Roode, 2008). Bunun önemli bir nedeni olarak sporun, gençlerin kendilerini ifade edebilecekleri, sosyal kimliklerini oluşturup gerçekleştirebilecekleri ve diğer çocuklarla duygusal olarak bir yakınlık oluşturabilecekleri bir ortam sağlamasıdır (Walseth, ve Fasting, 2004; Fusan, 2006). Okulda veya okul dışında zorluk yaşayan çocuklar için spor bir fırsat sunarken, yer değiştirme sonrası göçmen çocuklarda güven probleminin ve mağduriyet duygusunun engellenmesine yardımcı olabilmektedir (Coventry, vd., 2002; Yule ve Williams, 1990). Özellikle bu süreçte, spor psikolojisi alanında eğitim almış hocaların bilgi birikimi geçiş ve entegrasyon sürecine yardımcı olmaktadır. Bu uzmanlar göçmenlerle düzenli iletişim kurarak çocukların veya gençlerin yeni ülkelerinde duygusal, psikolojik ve sosyal gelişiminde etki yapabilmektedir (Olliff, 2008).

Türkiye’de göçmen çocukların entegrasyon sürecinde veya sosyalleşmesinde sporun etkisi üzerine araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir oysaki yurtdışında son yıllarda oldukça popüler konulardan biridir. Sporun göçmen gençlerdeki rolünü araştıran Makarova ve Herzog (2014) İsviçre’de yaşayan 454 göçmen ile yaptığı araştırmasında spor kulüplerinde yer alan kadın ve erkek göçmenlerin İsviçreli akranlarıyla daha fazla kaynaştığını vurgulamaktadır. Spor aktiviteleri sırasında İsviçreli akranlarıyla sık sık iletişimde olan gençler, boş zamanlarında yakın arkadaşları arasında daha fazla kültürlerarası bağlantıya kavuştukları gözlemlenmiş ve göçmen gençlerin spor aktiviteleri sırasında İsviçreli akranlarıyla temasları İsviçre’ye entegre olma duygularını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Sabirova ve Zinoviev, (2016) tarafından yapılan çalışmada da spor kulübüne giden göçmen çocukların akranlarıyla etkileşime girebilecekleri bir ortamın yanında aynı zamanda yaşlıları dışındaki kişilerle de sosyalleşme fırsatı bulduğunu belirtmektedir. Dunn, Kinney ve Hofferth, (2003) sporla birlikte çocuklarda dürüstlük, takım çalışması, sportmenlik, disiplin, bağlılık, özgüven gibi özelliklerin geliştiğini söylemektedir. Dukes (2002); Dunn, Kinney ve Hofferth (2003) özellikle spor aktivitelerinin, çocukların iyi insanlar ve toplumun saygın üyeleri olmaları için ihtiyaç duydukları nitelikleri arttırdığı inancını ifade etmişlerdir. Taylor ve Doherty’nin (2005) yaptığı çalışmada Kanada’ya farklı kültürlerden yeni gelen, anadili İngilizce olmayan kız ve erkek çocukların sportif etkinliklere katılımının ülkeye uyumunu kolaylaştırdığını belirtmektedir. Kunz ve Hanvey’nin (2000) göçmen çocuklar üzerinde yaptığı çalışmasında çocukların okulda dışlandıkları, zorbalığa maruz kaldıkları, hatta okul personelinin çözüm sağlamaktan ziyade sorunun bir parçası olduğu tespit edilmiş ve Kunz ve Hanvey (2000) bu

sorunların çözümünde beden eğitimi ve sporun, rekreasyon faaliyetlerinin önemli bir rol oynayacağını düşünmektedir.

SONUÇ

Göçmen konusu son yıllarda Türkiye ile birlikte birçok dünya ülkesinin gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. Göçmenlerin gittikleri ülkelere uyum süreci zor olmakta ve toplum için endişe yaratmaktadır. Ülkemizde ve dünyada göçmenlerin toplumsal kabulleri, eğitim sistemine ve topluma uyumu istenilen düzeyde olmadığı aşikardır. Özellikle Türkiye’de okul çağında bulunan 1 milyonu aşkın Suriyeli göçmen çocuğun varlığı (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019) dinamik bir politika uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Bu noktada çocukların göç öncesinde ve sonrasında yaşamış olabilecekleri psikolojik travma durumlarını atlatması ve psikososyal uyum düzeyini yakalayabilmesi adına beden eğitimi ve sportif faaliyetler önemli bir etken olabilir. Spor; çocukların zihinsel, fiziksel, duyuşsal olarak gelişimlerini desteklediği gibi işbirliği, iletişim, dayanışma gibi sosyal becerilerini gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Sporla birlikte çocuk bulunduğu çevreye ve topluma karşı bir aidiyet duygusunun da oluşması beklenebilir.

Ergenlik döneminde güçlü bir aidiyet ve bağlılık duygusu büyük önem taşır. Pek çok ergen için okul ortamı, bağlılık ve üyelik duygularını geliştirebileceği birincil yerlerdir. Akranların ve öğretmenlerin teşvik edici etkileşimleri ait olma duygusunu artırabilir. Bu durum etnik olarak azınlık durumundaki öğrencilere yönelik olarak kritik ve kaçınılmaz bir zorunluktur (Booker, 2004). Okul ortamlarının öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzenlenmesi öğrencilerin katılım gösterebilecekleri ortamların sağlanması, akademik yeterlikleri yüksek düzeyde etkilemese de öğrencilerin okula devam etmelerinde ve aidiyet duygularını artırmada etkili bir faktör olabilmektedir (Goodenow ve Grady, 1993; Uwah, McMahan, Furlow, 2008). Qinmei, (2006) çalışmasında öğretmen-öğrenci ilişkileri ve akran ilişkileri, okula aidiyetini anlamlı olarak yordayabileceğini ifade etmektedir. Özellikle aktif spor yapan, ders dışı sportif etkinliklere katılan, okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin okul aidiyet duygusunun arttığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Arıkan, 2019; Serbest, 2019; Yanık, 2018).

Sportif faaliyetler göçmen çocukların kişiliklerinin de olumlu yönde şekillenmesine ve geliştirilmesine katkı sunabilir. Sportif faaliyetler çocukların psikososyal gelişimlerinde ve ortaya çıkabilecek sosyo-kültürel problemlerin çözümünde yardımcı olabilir. Çünkü spora katılım bir sosyalleşme aracı olarak kabul edilmektedir. Spor, çocukların ve gençlerin gerek sosyal gerekse ahlaki değerlerin kazanması açısından uygun bir ortam sunmaktadır. Bu gibi

nedenler spora katılımın kültürel çeşitlilik anlayışının ve saygının pekiştirebileceği ve göçmenlerin uyumunu teşvik edebileceği unsurlar barındırmaktadır (Hatzigeorgiadis vd., 2013). Aynı zamanda spora katılım gösteren göçmen öğrenciler okulda daha kolay bir kimlik oluşturabilir ve diğer göçmen öğrencilere göre okulun sosyal hiyerarşisinde daha yüksek bir statüye de sahip olması muhtemeldir (Grey 1992).

Bu derleme yazısında ele alınmış çalışmalar neticesinde sporun; sosyal bir bakış açısıyla çocuk ve gençlerin sosyal arkadaş çevresini oluşturabilmesine, işbirliği, sosyalleşme, ülkeye uyum gibi sosyal becerileri geliştirebilmesine ortam sağladığını göstermektedir. Bu nedenle göçmen çocukların eğitim sistemine ve topluma uyumunda sportif faaliyetlerden faydalanılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. **Arıkan, G.** (2019). Spor lisesi öğrencilerinde okula aidiyet duygusu. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 5(15), 40-44.
2. **Biddle, S. J., Fox, K. R., Boutcher, S. H., & Faulkner, G. E.** (2001). The way forward for physical activity and the promotion of psychological well-being. *Physical activity and psychological well-being*, 154-168.
3. **Birman, D., Trickett, E. J., Vinokurov, A.** (2002). Acculturation and adaptation of Soviet Jewish refugee adolescents: Predictors of adjustment across life domains. *American journal of community psychology*, 30(5), 585-607.
4. **Booker, K. C.** (2004). Exploring school belonging and academic achievement in African American adolescents. *Curriculum & Teaching Dialogue*, 6(2), 131-143.
5. **Borjas, G. J.** (1994). The Economics of Immigration. *Journal Of Economic Literature*, 32(4), 1667-1717.
6. **Boyd, J.** (2002). Children affected by armed conflict in South Asia: A review of trends and issues identified through secondary research. *Afghan Digital Libraries*.
7. **Bradbury, S.** (2011). From racial exclusions to new inclusions: Black and minority ethnic participation in football clubs in the East Midlands of England. *International Review for the Sociology of Sport*, 46(1), 23-44.
8. **Burdsey, D.** (2006). No ball games allowed? A socio-historical examination of the development and social significance of British Asian football clubs. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 32(3), 477-496.
9. **Carey-Wood, J., Duke, K., Karn, V., Marshall, T.** (1995). *The settlement of refugees in Britain*. London: HMSO. (Home Office Research Study 141).
10. **Chen, W., Hall, B. J., Ling, L., Renzaho, A. M.** (2017). Pre-migration and post-migration factors associated with mental health in humanitarian migrants in Australia and the moderation effect of post-migration stressors: findings from the first wave data of the BNLA cohort study. *The Lancet Psychiatry*, 4(3), 218-229.
11. **Coalter, F.** (2013). *Sport for development: What game are we playing?*. Routledge.
12. **Coşkun, İ., Emin, M. N.** (2016). Türkiye'deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası fırsatlar ve zorluklar. *Siyaset, Ekonomice Toplum Araştırmaları Vakfı*.
13. **Coventry, L., Guerra, C., Mackenzie, D., Pinkney, S.** (2002). *Wealth of All Nations*. Hobart: National Youth Affairs Research Scheme.
14. **Çamlıyer, H., Çamlıyer, H.** (1997). Eğitim bütünlüğü içinde çocuk hareket eğitimi ve oyun. *Manisa: Can Ofset*.
15. **Donnelly, P., Coakley, J. J.** (2002). *The role of recreation in promoting social inclusion*. Toronto: Laidlaw Foundation.
16. **Dukes, R. L.** (2002). Parental commitment to competitive swimming. *Free inquiry in creative sociology*, 30(2), 185-198.
17. **Dunn, J. S., Kinney, D. A., Hofferth, S. L.** (2003). Parental ideologies and children's after-school activities. *American behavioral scientist*, 46(10), 1359-1386.
18. **Ehnholt, K. A., Yule, W.** (2006). Practitioner Review: Assessment and treatment of refugee children and adolescents who have experienced war-related trauma. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(12), 1197-1210.

19. **Ekici, S., Tuncel, G.** (2015). Göç ve insan. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 9-22.
20. **Elling, A., De Knop, P., Knoppers, A.** (2001). The social integrative meaning of sport: A critical and comparative analysis of policy and practice in the Netherlands. *Sociology of sport journal*, 18(4), 414-434.
21. **Emin M.N.** (2019). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi. 1. Baskı. SET Vakfı İktisadi İşletmesi. İstanbul.
22. **Entzinger, H. H., Biezeveld, R. L.** (2003). Benchmarking in Immigrant Integration. European Research Centre on Migration and Ethnic Relations (ERCOMER), Faculty of Social sciences, Erasmus University, Rotterdam.
23. **Erdem, M. D., Kaya, I., & Yilmaz, A.** (2017). Örgün eğitim kapsamındaki Suriyeli çocukların eğitimleri ve okul yaşantıları hakkında öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(3), 463-476.
24. **Fazel, M., Wheeler, J., Danesh, J.** (2005). Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in western countries: a systematic review. *The Lancet*, 365(9467), 1309-1314.
25. **Fussan, N.** (2006). Einbindung Jugendlicher in Peer-Netzwerke. Welche Integrationsvorteile erbringt die Mitgliedschaft in Sportvereinen?. *ZSE: Zeitschrift für Soziologie der Erziehung und Sozialisation*, 26(4), 383-402.
26. **Giavrimis, P., Konstantinou, E., Hatzichristou, C.** (2003). Dimensions of immigrant students' adaptation in the Greek schools: self-concept and coping strategies. *Intercultural Education*, 14(4), 423-434.
27. **Goodenow, C., & Grady, K. E.** (1993). The relationship of school belonging and friends' values to academic motivation among urban adolescent students. *The Journal of Experimental Education*, 62(1), 60-71.
28. **Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.** (2019). Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler. Erişim tarihi: 1.Eylül.2019 <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
29. **Grey, M. A.** (1992). Sports and immigrant, minority and Anglo relations in Garden City (Kansas) high school. *Sociology of Sport Journal*, 9(3), 255-270.
30. **Güllüpnar, F.** (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.
31. **Hanvey, L., Kunz, J. L.** (2000). Immigrant Youth in Canada: A Research Report. Canadian Council on Social Development.
32. **Hatzigeorgiadis, A., Morela, E., Elbe, A. M., Kouli, O., & Sanchez, X.** (2013). The integrative role of sport in multicultural societies. *European Psychologist*, 18(3), 191.
33. **Hoffmann, A.** (2002). Sozialintegrative Funktionen des Sports. *Spectrum der Sportwissenschaften*, 14(2), 7-25.
34. **Kanu, Y.** (2009). Educational pathways to successful social integration for African refugee students in Manitoba. *Our Diverse Cities*, 6, 114-119.
35. **Karaağaç, F. C., Güvenç, H.** (2018). Resmi ilkokullara devam eden suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1-1.
36. **Kia-Keating, M., Ellis, B. H.** (2007). Belonging and connection to school in resettlement: Young refugees, school belonging, and psychosocial adjustment. *Clinical child psychology and psychiatry*, 12(1), 29-43.
37. **Küçük, V., Koç, H.** (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10).
38. **Levent, F., Çayak, S.** (2017). Türkiye'de Suriyeli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Hayef Journal Of Education*, 14(1), 21-46.
39. **Lustig, S. L., Kia-Keating, M., Knight, W. G., Geltman, P., Ellis, H., Kinzie, J. D., ..., Saxe, G. N.** (2004). Review of child and adolescent refugee mental health. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 43(1), 24-36.
40. **Makarova, E., Herzog, W.** (2014). Sport as a means of immigrant youth integration: an empirical study of sports, intercultural relations, and immigrant youth integration in Switzerland. *Sportwissenschaft*, 44(1), 1-9.
41. **Millî Eğitim Bakanlığı (MEB).** (2016). "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi" projesi. Erişim tarihi: 1.Eylül.2019. <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/>.
42. **Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)** (2015). Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı. Ankara.
43. **Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)** (2018). Geçici Koruma Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri. Erişim tarihi: 09.09.2019. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/17164013_17-12-2018_Yinternet_BYlteni.pdf
44. **Mori, S. C.** (2000). Addressing the mental health concerns of international students. *Journal of counseling & development*, 78(2), 137-144.

45. **Morris, L., Sallybanks, J., Willis, K., Makkai, T.** (2003). Sport, physical activity and antisocial behaviour in youth, Canberra: Australian Institute of Criminology. <https://aic.gov.au/publications/tandi/tandi249.html> adresinden erişildi.
46. **Müller, F., Van Zoonen, L., & De Roode, L.** (2008). The integrative power of sport: Imagined and real effects of sport events on multicultural integration. *Sociology of Sport Journal*, 25(3), 387-401.
47. **Noyon, S. M.** (2017). Great expectations: a sociocognitive perspective on attitudes toward immigrants, European University Institute, Florence. (Doctoral dissertation).
48. **Oh, S. A., Van Der Stouwe, M.** (2008). Education, diversity, and inclusion in Burmese refugee camps in Thailand. *Comparative Education Review*, 52(4), 589-617.
49. **Olliff, L.** (2008). Playing for the future: the role of sport and recreation in supporting refugee young people to settle well in Australia. *Youth Studies Australia*, 27(1), 52.
50. **Örgütü, U. A.** (2016). Güvenli Olmayan Sığınak Türkiye’de Sığınmacılar ve Mülteciler Etkili Korumaya Erişemiyor. İndeks: EUR/44/3825/2016). <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR4438252016TURKISH.pdf> adresinden erişildi.
51. **Özmete, E., Yıldırım, H., Duru, S.** (2018). Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 191-209.
52. **Qinmei, B. K. X.** (2006). Preliminary Study on School Belonging of School Students [J]. *Psychological Exploration*, 2(011).
53. **Resmi Gazete** (2011). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. Sayı:28615.
54. **Sabirova, G., Zinoviev, A.** (2016). Urban local sport clubs, migrant children and youth in Russia. *Community Development Journal*, 51(4), 482-498.
55. **Safi Keykaleh, M., Jahangiri, K., & Tabatabaie, S.** (2017). Mental health challenges in immigrant and refugee children and adolescents: a systematic review. *Health in Emergencies and Disasters*, 3(1), 3-10.
56. **Saklan, E.** (2018). Türkiye’deki suriyeli eğitim çağı çocuklarının eğitim süreçleri üzerine bir çözümleme. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
57. **Serbest, Ö.** (2019). Okul takımlarında görev alan lise öğrencilerinin okul aidiyet duygularının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
58. **Spaij, R.** (2015). Refugee youth, belonging and community sport. *Leisure Studies*, 34(3), 303-318.
59. **Stevens, G. W., Vollebergh, W. A.** (2008). Mental health in migrant children. *Journal of child psychology and psychiatry*, 49(3), 276-294.
60. **Stone, C.** (2018). Utopian community football? Sport, hope and belongingness in the lives of refugees and asylum seekers. *Leisure Studies*, 37(2), 171-183.
61. **Şahin, M. C., Aydemir, S.** (2018). Zorunlu-kitlesele göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım: Türkiye’deki suriyeli sığınmacılar örneği. *Dini Araştırmalar*, 21(53), 121-148.
62. **Tamer, K., Pulur, A.** (2001). Beden eğitimi ve sporda öğretim yöntemleri. Ankara: Kozan Ofset.
63. **Taylor, T., Doherty, A.** (2005). Adolescent sport, recreation and physical education: experiences of recent arrivals to Canada. *Sport, Education and Society*, 10(2), 211-238.
64. **Thulesius, H., Håkansson, A.** (1999). Screening for posttraumatic stress disorder symptoms among Bosnian refugees. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 12(1), 167-174.
65. **UNHCR.** (2019). Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP) 2019-2020. Erişim tarihi: 9. Eylül. 2019, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/68617>
66. **UNICEF.** (2004). Çocuk haklarına dair sözleşme. Erişim tarihi: 01 Eylül. 2020 <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
67. **UNICEF.** (2019). UNICEF Turkey Humanitarian Situation Report. Erişim tarihi: 01. Eylül. 2019. <https://www.unicefturk.org>.
68. **Uwah, C. J., McMahon, H. G., & Furlow, C. F.** (2008). School belonging, educational aspirations, and academic self-efficacy among African American male high school students: Implications for school counselors. *Professional School Counseling*, 11(5), 2156759X0801100503.
69. **Uzun, E. M., Bütün, E.** (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1). 72-83,
70. **Walseth, K., Fasting, K.** (2004). Sport as a means of integrating minority women. *Sport in Society*, 7(1), 109-129.

71. **Yanık, M. (2018).** Ortaöğretimde yapılan okul sporlarının öğrencilerin okula bağlılık düzeyine etkisi. SPORMETRE, 16 (1), 73-78

73.

72. **Yule, W., Williams, R. M. (1990).** Post-traumatic stress reactions in children. Journal of traumatic stress, 3(2), 279-295.

